

T.C.
DİYARBAKIR VALİLİĞİ

DİYARBAKIR²

NEBİLER, SAHABİLER, AZİZLER VE KRALLAR KENTİ

12-13 Nisan 2010
Diyarbakır

T.C.
DIYARBAKIR VALİLİĞİ

**DIYARBAKIR VALİLİĞİ KÜLTÜR
SANAT YAYINLARI: 2**

Genel Koordinatör

Mustafa CAN
Diyarbakır Vali Yardımcısı

Proje Koordinatörü

Mustafa TEMEL

Proje Ekibi

Pınar GÜRHAN
Gülden ÖZGÜN
Zafer LAÇIN

T.C. Diyarbakır Valiliği

www.diyarbakir.gov.tr

www.diyarbakirkulturturizm.org

ISBN: 978-605-363 -798-1

Yayın Tarihi: Haziran 2013

Baskı: 2. Baskı -1.000 Adet

Grafik Tasarım

Aral Grup
+90.312 433 2725

Baskı

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Mat. ve Tic. İşl.

Örnek San. Sit. 1. Cad. 358. Sok.

No: 11, Ostim/Ankara

Tel : 0312 354 9131

Fax : 0312 354 9132

© Bu eserin bütün yayın hakları Diyarbakır Valiliği'ne aittir. Yayıncının izni olmaksızın kısmen ya da tamamen çoğaltılamaz.

Bu kitap, Diyarbakır Valiliği'nin Kalkınma Bakanlığı tarafından desteklenen "Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı" kapsamında uygulanan "Diyarbakır Kültürel Mirasının Tanıtımı Projesi" ile bastırılmıştır. Tüm tebliğlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. Kalkınma Bakanlığı ve Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın görüşünü yansıtmaz.

Diyarbakır'daki Dinsel Mekânların Kent İmajı Üzerine Etkileri

RELIGIOUS PLACES IN THE CITY OF DIYARBAKIR
IMAGE EFFECTS

Yrd. Doç. Dr. Metin GÜLTEKİN

Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

ÖZET

Surlarla çevrili eski Diyarbakır, günümüzde de tarihi ve dinsel bir şehir görünümündedir. Fakat bu özelliği günümüzde fazla fark edilmemektedir. Bu çalışma Diyarbakır'ın imajındaki bu değişikliğin nedenini irdelemekte ve günümüzde bu imajın öne çıkarılmasında önümüze çıkan fırsatları değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır, Dinsel Mekânlar, Dinsel Şehir, İslam Şehri, Kent İmajı

ABSTRACT

Surrounded by castle of ancient Diyarbakır, a city of today has the appearance of historical and religious. But this feature is not much difference nowadays. This study examines the causes of these changes to the City's image and the image of today ahead of the opportunities before us are for the removal.

Key Words: Diyarbakır, Religious Places, Religious City, Islamic City, City Image

Giriş

Diyarbakır, ayakta kalan dünyanın en uzun surlarıyla, dini özellikleri taşıyan mekânlarıyla, medreseleriyle, hamamları, kervansaray ve çarşılarıyla günümüzde adeta tarihi bir şehir görünümündedir. Sayılan bu yapılarıyla surların içinde bulunan eski Diyarbakır, bu haliyle bile orta büyüklükte bir şehir olma durumundayken, günümüzde o kadar büyümüştür ve problemleri o kadar artmış ve karmaşıklaşmıştır ki, sözünü ettiğimiz o orta büyüklükteki sur içi Diyarbakır, adeta bu büyüklük içinde kaybolmuştur. Fakat surlarla çevrili Diyarbakır, tüm yıpranmışlığına ve ihmaline rağmen kendisini çeviren surlarla birlikte, tam bir tarihi mekân, tarihi bir şehir, günümüzün moda deyimiyle, bir açık hava müzesi olma özelliğindedir. Üstelik bu tarihsel mirasın hem şehir içinde yaşamakta olan insanlar hem de şehrin dışındaki yetkili ve yetkili olmayan insanlar tarafından unutulduğu görülmüştür. Buna rağmen son zamanlarda tüm tarihi kaynaklara olduğu kadar, Diyarbakır'daki tarihi kaynaklara da ilginin arttığı görülmektedir. Bu çalışmanın konusu böyle bir durum ve gelişmelerle yüz yüze gelmiş olan Diyarbakır'ın tarihi, özellikle dinsel içerikli tarihi mekânlarının şehrin imajı üzerindeki etkisini göstermeye çalışmaktır.

Diyarbakır'daki Tarihi Dinsel Mekânlar

Diyarbakır Suriçi'nde bu gün ayakta kalan 31 adet tarihi cami, 7 tane kilise ve bir tane de havra bulunmaktadır. Bunlar şehre önemli bir oranda tarihi, kültürel ve dinsel anlamda zenginlik ve kendine özgü kentsel bir görünüm kazandırmaktadırlar. Bu mekânlar, geçmişteki sosyal ve kültürel hayat biçimi hakkında önemli bir fikir vermekle beraber, günümüzde şehir imajına etkisi bakımından da önemli bir kaynak olma özelliği göstermektedirler. Bu nedenle önce bahsedilen mekânları kısaca tarihi geçmişleriyle birlikte hatırlamak yararlı olacaktır.

Bunlar;

ALİ PAŞA CAMİİ, Diyarbakır'ın altıncı Osmanlı Valisi Hadım Ali Paşa'nın isteği üzerine 1534-1537 yılları arasında yaptırılmıştır.

ARAP ŞEYH CAMİİ; Diyarbakır'ın 71. Osmanlı valisi Kara Mustafa Paşa tarafından bir yıllık görev süresi olan 1654 tarihinde yaptırılmıştır.

BEHRAM PAŞA CAMİİ; Diyarbakır'ın 13. valisi Behram Paşa tarafından 1564-1572 tarihleri arasında yaptırılmıştır.

ÇAĞALOĞLU CAMİİ; Dönemin valisi Çağalzâde Yusuf Ziya Paşa tarafında 1581 yılında veya oğlu vali Mehmet Paşa tarafından 1604 yılında yaptırıldığı tahmin edilmektedir.

FATİH PAŞA (KURŞUNLU)CAMİİ; Bıyıklı Mehmet Paşa tarafından 1516-1521 yılları arasında yaptırılmıştır.

HACI BÜZRÜK CAMİİ; 15. yüzyılda yaptırıldığı tahmin edilmektedir.

HACI MÜŞTAK (AZİZİYE) CAMİİ; Şeyh Aziz Mahmut Urmevi tarafından 1591-1620 tarihleri arasında yaptırılmıştır.

HANÇERİ GÜZEL (HÜSAMETTİN) CAMİİ; Yıkılan Hüsamettin Mescidinin üzerine vali Mehmet Halit Bey tarafından 1896-1902 yılları arasında inşa edilmiştir.

HANZADE CAMİİ; Vali Mehmet Halit Bey tarafından 1896-1902 yılları arasında inşa edilmiştir.

HASIRLI CAMİİ; Evliya Çelebi Seyahatnamesi'inde caminin kümin yaptırıldığının bilinmediği ifade edilmektedir.

HOCA AHMED (AYNI MİNARE) CAMİİ; 1498 yılında Şırazlı Hâce Ahmed tarafından yaptırılmıştır.

HÜSREV PAŞA CAMİİ; Diyarbakır'ın ikinci valisi olan Hüsrev Paşa tarafından 1521-1528 tarihleri arasında yaptırılmıştır.

HAZRETİ ÖMER CAMİİ, yaptırımı kesin olarak bilinmemekle beraber, Mardin Kapı üzerindeki

1145-55 tarihli kitabede Nisanoğulları döneminde, Nisanoğlu Ahmed oğlu Ebu (...) Ali el-Hasan tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir.

HZ. SÜLEYMAN CAMİİ; Minare üzerindeki Kitabeye göre, 1160 tarihinde Nisanoğulları döneminde, Cemalüddeve ünvanlı Nisanoğlu Kemaleddin Ebu'l-Kasım Ali tarafından yaptırılmıştır. Kayıtlara göre caminin avlusunda 27 sahabe'nin medfün olduğu şehitlik bulunmaktadır.

KADI CAMİİ; Akkoyunlu döneminde Kadı İsmail tarafında yaptırıldığı tahmin edilmektedir.

KAŞIK BUDAK CAMİİ; 1850'li yıllarda yaptırıldığı tahmin edilmektedir.

KAVAS-I SAĞİR CAMİİ; Kavasoglu Hacı Ahmed b. Mehmet tarafından 1466-1467 yılları arasında yaptırılmıştır.

KOZLU CAMİİ; Caminin 16. yüzyıl Osmanlı eseri olduğu tahmin edilmektedir.

KURT İSMAİL PAŞA CAMİİ; Diyarbakır'ın 221. valisi Kurt İsmail Paşa tarafından 1869-1875 tarihinde yaptırılmıştır.

LALA BEY CAMİİ; Eğil Beylerinden Kasım b. Şah Muhammed (ö. 1535) yaptırmıştır.

MELEK AHMET PAŞA CAMİİ; Diyarbakırlı Melek Ahmed Paşa tarafından 1587-1591 yılları arasında yaptırılmıştır.

NASUH PAŞA CAMİİ; Diyarbakır valisi Nasuh Paşa'nın Hanımı Servisehiy tarafından 1606-1611 tarihleri arasında yaptırılmıştır.

NEBİ CAMİİ; Taş örtülü tek kubbeli caminin 15. yüzyıl Akkoyunlu eseri olduğu tahmin edilmektedir.

DEFTERDAR CAMİİ; Diyarbakır Defterdarı Ahmed Zihni Bâli Bey tarafından 1594 yılında yaptırılmıştır.

SAFA (PARLI) CAMİİ; 15. yüzyılın ortalarında Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan Tarafından yaptırılmıştır.

SALOS CAMİİ; 16. yüzyıl Osmanlı eseri olduğu tahmin edilmektedir.

SİN CAMİİ; 1518-1540 yılları arasında yapıldığı tahmin edilmektedir.

ŞEYH MATAR (DÖRT AYAKLI MİNARE) CAMİİ; 1500 yılında Akkoyunlu Hükümdarı Kasım Bey tarafından yaptırılmıştır.

ŞEYH YUSUF CAMİİ; Cami 1468 yılında Kavvasoglu diye meşhur Hacı Ahmed tarafından yaptırılmıştır.

ULU CAMİ; Ulu Cami Diyarbakır şehrinde bulunan camilerin en büyüğü ve en ünlüsüdür. Hicri 639'da İslam orduları Amid'i (Diyarbakır) fethedince İyaz b. Ganım tarafından Mar toma/Saint Toma Kilisesi'nin üçte ikilik kısmı camiye çevrilmiştir. Anadolu'nun en eski camilerinden olan Ulu Cami (Cami-i Kebir) birçok kez bakım ve onarımdan geçirilmiştir. En kapsamlı onarım, Büyük Selçuklular döneminde Sultan Melikşah'ın emriyle zamanın valisine yaptırılmıştır. Bu onarımdan Dolayı, Ulu Cami bir Selçuklu eseri olarak kabul edilmektedir.

Bunların dışında, çeşitli zamanlarda yapılan tarihi özelliklere sahip Yahudilere ait havra ve Hıristiyanlara ait kiliseler bulunmaktadır.

ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ; 16. veya 17. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır.

MAR PETYUN KİLİSESİ; 17. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir.

SAINTE GEORGE KİLİSESİ; Kilisenin 4. veya 5. yüzyıllarda yapılmış bir Bizans eseri olduğu kabul edilmektedir.

SURP GİRAGOS ERMENİ KİLİSESİ; 16. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir.

SURB SAGIS KİLİSESİ; 16. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir.

SÜRYANI KADİM MERYEM ANA KİLİSESİ; En geç 3. yüzyılın başlarında inşa edildiği tahmin edilmektedir.

SÜRYANİ PROTETAN KİLİSESİ; 19. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir.

SİNAGOG (HAVRA); Havranın 1840 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Bu kadar sayıda tarihi dinsel mekâna pek az yerleşim yerinde rastlanabileceği bir gerçektir. Bu da Diyarbakır'ın bu konuda ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Dinsel Mekânların Dili

Sayılan yaklaşık bu kırk dini mekânla birlikte sur içi Diyarbakır'ı tarihi bir dinsel şehir olma özelliği göstermektedir. Geleneksel zamanların şehir tipolojisi genel bir dinsel atmosferi içerisinde barındırır da, Diyarbakır ilk bakışta yukarıda sayılan dini mekânların yoğunluğuyla, özel anlamda bir dinsel şehir olma özelliği göstermektedir. Ayrıca üç büyük ilahi dine özgü pek çok sembolik anlam Diyarbakır'daki çeşitli dinsel mekânlarda mevcuttur. Fakat pek çok din bir arada yaşamış olmasına rağmen kabul edilmelidir ki, Müslümanlar tarafından fethedildikten beri Diyarbakır, bir İslam şehri olma özelliği göstermektedir ve yine kabul edilmelidir ki, diğer dinlerin mabetlerinin aktif bir şekilde yaşayabilmiş olması, İslam dininin diğer inançlara saygısının bir sonucu olmuştur. Yukarıda adı geçen havra ve kiliselerin çoğunun Müslümanların şehre hâkim oldukları zaman diliminde yapılmış olmaları bu yaklaşımın doğruluğunu desteklemektedir.

Diyarbakır'ı bir İslam şehri yapan pek çok neden bulunmaktadır. İlk başta Diyarbakır, İslam'ın Anadolu'ya açılan kapısı olmuştur. Dahası çoğunluğu sahabe olan Müslümanlar tarafından, erken bir zamanda -Peygamberin vefatından altı yıl sonra fethedilmiştir. Diyarbakır bizzat İslam Dininin Peygamberinin arkadaşları tarafından, onun telkin ettiği cihat ruhunun sıcaklığının hissedildiği bir dönemde fethedilmiştir. Fetih sırasında pek çok Sahabe şehit olmuş ve fetihten sonra Diyarbakır'a yerleşen pek çok sahabe de Diyarbakır'da vefat etmişlerdir. Bunların 500 civarında oldukları söylenmektedir. Bu rakamın Mekke ve Medine'den sonra üçüncü sırayı aldığı kabul edilmektedir. Bu çok önemli bir durumdur. Sahabelerin Müslümanlar tarafından büyük bir saygı ile karşılandıkları, örnek nesil olarak kabul edildikleri bilinmektedir. Bu nedenle Diyarbakır, Müslümanlar için özellikle dini anlamda büyük önem kazanmıştır. İslam'ın ilk dönemlerinde, başında sahabelerin olduğu bir ordu tarafından fethedildiği bir şehirde Anadolu'nun ilk camisi olan Ulu Cami'ye fethin simgesi olarak Müslümanların beşinci harem-i şerifi olma hüviyeti atfedilmiştir. Ulu Caminin varlığından dolayı, Diyarbakır kutsal bir şehir olma özelliği kazanmıştır.

Biz şu anda Diyarbakır'ın bu önemini algılayamamaktayız veya bu özelliğini unutmuş bulunmaktayız. Fakat zamanın insanları o dili çok rahat bir biçimde okuyabiliyorlardı. Oysa günümüzde Sur içi Diyarbakır adeta atıl bir harabe görünümündedir. Oysa beşinci Harem-i Şerif ne demektir, Ulu Caminin Beşinci Harem-i Şerif Olması sadece bu Camiyi mi bağlar, yoksa bu mabetle birlikte o anlamı bütün bir şehir mi yüklenir? Evet, bu durum açıkça Diyarbakır'ın Müslümanlar için beşinci derecede önemli bir şehir olduğunu ifade eder. Bu özelliğinden dolayı, Diyarbakır sadece tarihi şehir olma özelliği taşımaz, aynı zamanda özellikle Müslümanlar için kutsal bir şehir olma özelliği de taşır. Çünkü özünde, şehir sadece maddi koşullarıyla sınırlı bir yerleşim yeri değildir, o aynı zamanda ruhu da olan büyük bir mekândır. Ve şehirler, tıpkı toplumlar gibi kendilerine ruh veren değerlerinin etrafında kümelenir ve somutlaşırlar.

Geleneksel dönemler, holistik dünya görüşünün belirleyici olduğu toplumlardı. Tanrı inancının kuşatıcı ve belirleyici olduğu bir dünya görüşü egemendi. Buna bağlı olarak, geleneksel dönemlerde doğal çevre kadar insan yapımı çevre de bu metafizik alandan bağımsız değildi. Bu anlamda şehirler, içerisindeki mimari tarzlarla birer yerleşim alanı olmanın ötesinde, aynı zamanda metafizik bir atmosferi de olan; inanılan değerler siteminin canlandığı ve canlandırıldığı yerler olarak karşımıza çıkarlar. Gerçekten de tarihi şehirlere bakıldığında çoğunlukla, merkezde bir mabet ve onun çevresinde olacak

şekilde diğer idari ve ticari mekânların ve meskenlerin sıralandığı görülür. Buna karşılık günümüz şehirlerinin ise öncelikle ticari mekânlar çevresinde biçimlendiği görülür. Bu aynı zamanda sözü edilen zaman dilimlerinin egemen değerlerini de ifade eder.

Benzer şekilde, Ulu Cami de Diyarbakır için merkezi bir alan oluşturmuştur. Sur içi Diyarbakır, adeta Ulu Cami etrafında biçimlenmiştir. Aynı şekilde, geçmişte Müslümanlar yaşadıkları yerlerde pek çok imar işleriyle beraber özellikle camiler yapmış olmakla birlikte, muhtemelen sahabelerin hatıra-sından ve Diyarbakır'ın dinsel öneminden dolayı, burayı dinsel mekânlarla süslemeye daha yoğun bir ilgi göstermişlerdir.

Günümüzde Diyarbakır

Modernleşme sürecine bizim gibi toplumların da dâhil olmasıyla, geleneksel zamanlardaki gibi dünyaya bütüncül yaklaşım biçimlerimiz yerinden olmuştur. Sekülerleşen dünya içinde bizim ilgilerimiz de parçalanmış ve bireyselleşmiştir. Bu bağlam içinde yaşadığımız şehirlerin geleneksel anlamlandırma dili de geçerliliğini büyük oranda kaybetmiştir. Toplumlar gibi onunla beraber şehirler de hafızalarını yitirmişlerdir. Dünya daha çok bir ticari alana dönüşmüş, insanların etkinlikleri geçim meşakkatleriyle sınırlandırılmıştır. Kültürler gibi şehirler de kendine özgü karakteristik özelliklerini yitirmişler, tekdüzeleşmiş ve kimliksizleşmişlerdir.

Bu genel değişimlere ek olarak, özelde Diyarbakır, günümüzde özellikle hızlı ve ani bir göç dalgasıyla ulaştığı bir milyonu aşan nüfusuyla ve yayıldığı geniş yerleşim coğrafyasıyla bambaşka bir kimliğe ve sorunlar yumağına dönüşmüştür. Günümüz modern Diyarbakır, göç ve buna bağlı kente uyum sorunları, yoksulluk, gelir eşitsizliği, işsizlik, suç, çocukların sokakta çalıştırılması, düzensiz yapılaşma gibi sosyal sorunlarıyla boğuşan bir cendere içine sıkışmıştır. Başta terör sorunu, bu sorunları hem sebep hem de sonuçları bakımından etkilemiş ve sorunları bir kısır döngü içine hapsedilmesine neden olmuştur. Toplamda ise bu sorunlar, şehir halkının birbirlerine olan güven duygularını yıkmış, ortak bir kentlilik duygusu varlığını yitirmiştir.

Diyarbakır önemli bir tarihi ve bunun ötesinde dinsel karakterli bir şehir olmasına rağmen, söz konusu gelişmeler ve sosyal problemler, bizleri tarihten, tarihin sürekliliğinden ve onların bizlere maddi ve manevi olarak yol göstericilik potansiyelinden uzaklaşmıştır. Tarihi sürekliliğin kırılmasıyla tarihi dinsel mekânlar da anlamlandırma bağlamından uzaklaşmışlardır. Bu durum, şehrin tarihi ve dinsel potansiyelinin kullanılmamasına ve dolayısıyla yok sayılmasına yol açmıştır. Kent kimliğini yitirmiştir. Çünkü bir insanın kişiliğini anlattıklarının ve eylemlerinin silsilesini izlemek yoluyla anlayabileceğimiz gibi, kenti, kent kimliğini ve peyzajının karakterini de aynı yolla okuruz.

Modern dünya gerçekten geçmişle olan bağını koparmış ve kendisi için yeni değerleri hedef edinmiştir. Bu durum görünüşte bir alan olarak şehirlerde açık bir şekilde kendini göstermiştir. Oruç ve Giritlioğlu bu konuda şu tespiti yapmışlardır: "Şehir eski merkezlerinin çoğu düşük nitelikli çevre kalitesi, eğitim vd. hizmetlerin yetersizliği, yüksek düzeyde suç ve şiddet imajıyla değerlendirilmeye başlanmış, aynı zamanda kırsal kesimden göçle gelenlerin yerleştiği alan olma durumu devam etmiştir. Bu anlamda şehir eski merkezleri, çağdaş yaşam standartları ve sağlıklı çevre özelliklerinden uzak, aslına uygun olmayan fonksiyonel kullanım ve kullanıcılar, haddinden fazla müdahale veya ihmal ve diğer nedenlere bağlı olarak şehrin fiziksel, işlevsel, ekonomik ve sosyal yapısını olumsuz yönde etkilemiş, çekicilik ve cazibe özelliklerini yitirmiştir." Böylece modern şehirler zihin ve mekân olarak, eski merkezlerinden uzaklaşmışlardır. Söylenen bu durum Diyarbakır için de aynen geçerli olmuştur. Örneğin biz, Dicle Kentlere, yeni uydu kentlere doğru yönelirken, Sur içine bütünüyle sırtımızı dönmüş onu kendi kadeiriyle baş başa bırakmışızdır. Şehre değer katması gereken Sur İçi ve onun içindeki tarihi kaynaklar, tam tersine, ihmalin, göçün ve yoksulluğun mekânı olarak ortaya çıkmıştır.

Ancak bu modern kopma ve ihmal bir yandan sürerken bir yandan da modern insanın anlam kökleriyle ve tarihsel süreklilikle ilişkisini kurma arayışı kendini göstermiş ve bu da kültür ve inanç turizmi denilen yeni bir olguyu karşımıza çıkarmıştır. Bu yeni olgu, bir yandan güçlü bir ekonomi alanı, diğer yandan da yeni bir kültürel hareketlilik alanı olarak ortaya çıkmıştır. Bu yeni turizm biçimi, modern teori için de yeni bir paradigma değişimini de ifade etmektedir: Sadece günü yaşama ve boş zamanı değerlendirme anlayışına dayalı tüketim odaklı deniz ve doğa turizmi, yerini bilgilendirme ve tarihsel ve sosyal değerleri anlamaya yönelik üretim odaklı bir çabaya bırakmıştır. Çünkü, kültür ve inanç turizmi, sadece mekân içerisinde bir yolculuk değil, kişilerin kültür ve inanç köklerine doğru bir yolculuğu da ifade etmektedir.

Görüşüğümüz bazı yerli ve dışarıdan gelen kişiler de, Diyarbakır'ın zengin bir tarihi ve kültürel birikimi olduğunu, ancak bunların hem Diyarbakırlılar hem de idareciler tarafından yeterince iyi değerlendirilmediğini ve ihmal edildiğini söylemişlerdir. Ayrıca görüşüğümüz kişilerin yine büyük çoğunluğu şehre olumsuz bir imaj bırakan terör havasının bunda önemli bir rolü olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle Ulu Cami ve Hz. Süleyman Camileri gelen ziyaretçilerin en yoğun uğradıkları mekânlar olmuşlardır. Bu ve diğer tarihi mekânlar, ziyaretçiler için en çok ilgi çeken yerler olmalarına rağmen, hak eden ilgi ve tanıtımın yapılmadığı söylenmektedir. Örneğin komşu illerden Şanlı Urfa ve Mardin, bu konuda daha zengin olan Diyarbakır'a göre çok daha fazla yerli ve yabancı turist çekebilmektedirler.

Buna rağmen, son yıllarda Diyarbakır da kendi tarihi mirasının önemini keşfetmeye başladı ve bu yönde önemli gelişmeler de yaşandı. Bunu en önemli göstergesi Diyarbakır'a gelen turist sayısındaki artışla ortaya çıktı. 2009 yılının eylül ayına kadar gelen turist sayısı son üç yılda gelen turist sayısını geçti. Diyarbakır'da 2006 yılında 117 bin 213, 2007 yılında 143 bin 890, 2008 yılında 171 bin 729 turist gelirken 2009 yılının ilk 9 ayında bu sayı 174 kişiye ulaşmıştır. Bu önemli ve ümit verici bir gelişmedir. Bu şehrin ekonomik ve kültürel dönüşümü için de önemli bir gelişmenin göstergesi olacaktır.

Sonuç

Modern hayatın dünyevileşmiş hayat biçimi bizi hem yaşadığımız hayata yabancılaştırmış hem de yeterince yormuş hem de anlam köklerimizden uzaklaştırmıştır. Bunun yanında tarihi ve kültürel mirasıyla zengin Diyarbakır, bu gelişmeler ve içinde bulunduğu koşullar nedeniyle, bir kültür merkezi olması gerekirken, gerçek anlamda bir imaj kurbanı olmuş ve kültürel bir fakirlik dönemi yaşamıştır. Ancak ümit edilen normalleşme ve onarım sürecinin ardından Diyarbakır tarihsel ve güncel imajıyla bir bütün olarak yeniden eski kültürel derinliğine kavuşabilecektir.

KAYNAKÇA

Dini Değerleri ile Diyarbakır, Diyarbakır İl Müftülüğü Yayınları, Diyarbakır, 2009

<http://www.tumgazeteler.com/?a=2565051>

Kepes, Georgy, "Kent Ölçeğinde Dışavurum ve İletişim Üzerine Notlar", Cogito Dergisi, Sayı:8, Yıl:1996

Oruç, Gülден Demet; Giritlioğlu, Cengiz, "Şehir Eski Merkezlerinde Yeniden Canlandırma: İstanbul-Eminönü Örneđi", İtüdergisi, mimarlık, planlama, tasarım, Cilt:5, Sayı:2, Yıl: 2006

Zaman Gazetesi, 18 Ekim 2009, Pazar